

TFK ainekava põhikoolile	Ainevaldkond: eesti keel ja kirjandus	Õppeaine: kirjandus
Kooliaste: III	Klass: 8. klass	Tundide arv: 2
Õppeaine kirjeldus (sh ainespetsiifikast lähtuvad erisused)		
<p>Kirjandus on alates 5. klassist eraldi õppeaine, milles õpilane arendab oma lugejaoskusi, kujundlikku mõtlemist ja verbaalset loomevõimet. Eesmärgistatud lugemine, eri lugemisviiside ja -mudelite kasutamine, lugemisülesannete täitmine, oma lugemisoskuse hindamine ja lugemiskogemuse jagamine toetab õpilase kujunemist oskuslikuks lugejaks. Põhikooli kirjandusõpetuses loetakse õpilastele lähedasi ja olulisi teemasid käsitlevaid ilukirjandusteoseid, mis aitavad mõista inimestevahelisi suhteid ja arendada empaatiavõimet, kujundada õpilase lugemisharjumusi ning tugevdada tema sisemist motivatsiooni lugeda. Põhikoolis on kohustuslik lugeda igas klassis vähemalt neli tervikteost.</p> <p>Lugemisharjumuse teket toetab tihe koostöö kooli- ja piirkonnaraamatukoguga (Karlova harukogu) - õpilased külastavad õppeaasta jooksul korduvalt raamatukogu, et valida endale lugemisvara ja osalevad temaatilistes õpitubades.</p> <p>Eri liiki ilukirjandustekste, nii tervikteoseid kui ka tekstikatkendeid lugedes saab õpilane erinevaid lugemis- ja analüüsikogemusi, arendab oma interpreteerimis- ja sünteesivõimet, täiendab oma keelepädevust, sh sõnavara ja õigekeelsust, keelekujundite ja metakeele tundmist, suhestab ennast aktuaalsete eluliste teemade ja probleemidega, kujundades seeläbi mina- ja maailmapilti.</p> <p>Kultuuri järjepidevust ja põlvkondlikku sidusust silmas pidades peab tervikteoste soovituslik valik sisaldama rohkesti eesti väärtkirjandust (sh tüvitekste, klassikateoseid). Et toetada paikkondlikku identiteeti ja teadvustada rahvapärимuse rolli kultuuris, pööratakse kirjandusõpetuses tähelepanu regionaalsele kirjandusele ja folklooripärandile.</p> <p>Tartu Forseliuse Koolis väärtustatakse traditsioonilisi kirjandusüritusi: veebruarikuus toimub kooli kauaaegsele eesti keele ja kirjanduse õpetajale Vello Saagele pühendatud luulekonkurss. Kirjandusnädala raames korraldatakse õpilastele omaloomingupäeva, kus kirjandushuvilised saavad väljendada end nii proosas kui ka luules. 30. jaanuaril tähistatakse koolis eesti kirjanduse päeva ja 14. märtsil emakeelepäeva.</p> <p>Õppeprotsessis pakutakse õpilasele rohkesti omaloomingulisi, sealhulgas kirjandusteoste, teistele tekstidele ja oma elamustele tuginevaid kirjutamiskogemusi, et ergutada ja väärtustada loovust ning tuua esile oma isikupära ja anne. Eneseväljendusoskuse igakülgse arendamise huvides analüüsib õpilane tekste ja katsetab omaloomingut nii kirjalikult kui ka suuliselt. Suulised sooritusülesanded, sh jutustamine ja esitamine on olulised just jagamis- ja tagasisidekogemuse saamiseks.</p> <p>Kirjandustundides tegeleb õpilane ka aimetekstidega, mis on seotud kirjanike ja teiste kultuurilooliselt tähenduslike isikutega (nt elulugu, intervjuu autoriga), ja meediatekstidega, mis vahendavad kirjandusteoste kohta arvustavaid seisukohti (nt raamatututvustus, arvustus, blogi). Võimalusel kutsutakse “Kirjanik kooli” projekti abil kooli erinevaid loomeinimesi, kes tutvustavad õpilastele oma tööd ja loomingut.</p>		

Tartu Forseliuse Kool on loonud 4.-8. klassidele erinevaid lõiminguprojekte, kuhu on kaasatud erinevad õppeained, sh kirjandus.

Õpitulemused

Õppesisu: metoodilised soovitusel, sh õpistrateegiate rakendamine, diferentseerimise võimalused

(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamiseni; kuidas toetada)

1) Õpilane loeb eri liiki ja žanris kirjandusteoseid, sealhulgas tüvitekste, või nende katkendeid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, analüüsib ja tõlgendab vähemalt nelja loetud tervikteost.

1) Õppeaasta jooksul loetakse läbi vähemalt neli tervikteost. Lugemise nimekirja kuuluvad kindlasti üks luulekogu (soovituslikud autorid: Merilaas, Kaplinski, Suuman, Rummo, Liiv, Kareva, Suits, Under), Saint-Exupery "Väike prints" või Coelho "Alkeemik", näidend (näiteks Kivirähki "Kalevipoeg"), üks ühiskonnakriitiline proosateos (näiteks Salingeri "Kuristik rukkis", Goldingu "Kärbeste jumal", Orwelli "Loomade farm" jne). Lugemisteosed on valitud lähtuvalt õppekavast, lõiminguprojektidest, klassi eripäradest ja õpilaste huvidest.

2) Õpilane loeb ladusalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemisoskust ning juhib oma lugemisprotsessi.

2) Ainetundides tegeletakse lugemisstrateegiate õpetamisega ja suunatakse õpilasi neid iseseisvalt kasutama.

3) Õpilane loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste. Leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid.

3) Ainetundidesse lõimitakse tõhusaid lugemisstrateegiaid ja eesti keeles õpitud teadmisi (nt fakt ja arvamus). Lisaks trükistele tegeletakse digisisu kriitilise hindamisega. Tutvutakse plagiiaadi mõistega.

4) Õpilane tunneb eesti kultuuri erijooni ning vahendab oma kultuurikogemust, väärtustab nii oma- kui ka maailmakultuuri ja selle mitmekesisust.

4) Võimalusel külastatakse erinevaid kultuuriasutusi, nt osaletakse aktiivõppeprogrammides (Vanemuise õppeprogramm).

5) Õpilane selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast.

5) Õpilastele tutvustatakse nii folkloori kui ka poploori. Ainetundides käsitletakse kodukohaga seotud tekste.

6) Õpilane kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes.

6) Individuaal-, paaris- ja rühmatöödena kirjutatakse loomingulisi tekste, näiteks kunstmuinasjuttu.

7) Õpilane eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid.

8) Õpilane leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi.

9) Õpilane toob esile luuletuse temaatilisi ja lüüriilisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi.

10) Õpilane nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte.

11) Õpilane teeb kokkuvõtte teose süžest, põhjendab loo tegevusaja ja -koha valikut, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib tegelastevahelisi suhteid ja nende väärtushoiakuid.

12) Õpilane analüüsib kirjandusteose vormivõtteid ja kompositsiooni, seostab neid teose sisuga.

13) Õpilane rikastab oma sõnavara, otsib teavet

7) Käsitletavate mõistete kohta ristsõna koostamine ja lahendamine. Mõisteid harjutatakse ja kinnistatakse mänguliste tegevuste kaudu, nt kokku tuleb viia mõiste, selgitus ja näitetekst (õpilasel on laual uudis, avaldus, luuletus...). Teemaga on seotud lõiminguprojekt "Teater".

8) Teeme koostööd piirkonna raamatukoguga, vähemalt korra aastas külastavad õpilased raamatukogu (õppeprogramm, kohtumine kirjanikuga, lugemisvara leidmine jms). Koostöös Karlova-Ropka harukogu raamatukoguga osaletakse kevadel Minu-reisikirja teemalises töötoas.

Õpilastel on tunnis võimalus tutvustada loetud raamatuid (ettekanne, slaidiesitus jms loominguline lahendus: võta kodust kaasa 3 asja, mis sulle raamatuga seotuvad ja tutvusta nende abil oma raamatut).

9) Mudeldamise võimalus, sh näidislahendused väikerühmadele või tuge vajavatele õpilastele.

10) Raamatut analüüsid harjutatakse rühmatööoskusi. Soovituslikud rühmatöö meetodid raamatu analüüsimiseks: mosaiikmeetod, maailmakohvik, ümberpööratud klassiruum, õppimine õppeülesannete koostamise kaudu jms. Harjutatakse artluse kirjutamist.

11) Ainetundides õpetatakse tegelassuhete skeemi loomist.

12) Teose analüüsimiseks kasutatakse jututrepist astmestikku. Õpilastega analüüsitakse teoseid esialgu üheskoos, seejärel suunatakse iseseisvale tööle. Mudeldamise võimalus, sh näidislahendused väikerühmadele või tuge vajavatele õpilastele.

13) Õpilane tunneb erinevaid veebipõhiseid andmebaase ja keskkondi, kust infot leida

tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta.

14) Õpilane kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujundid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes.

15) Õpilane võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi.

16) Õpilane kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste.

17) Õpilane hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistuse nõudeid.

18) Õpilane osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd.

19) Õpilane koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara.

20) Õpilane esitab (peast) luule-, proosa- või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust, põhjendab teksti valikut, seletab selle tähendust.

21) Õpilane kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.

tundmatute sõnade ja väljendite kohta, nt sõnaveeb.ee ja folklore.ee keskkond, sünonüümisõnastik, riimisõnastik.

14) Harjutatakse mõistete äratundmist ja kasutamist tekstiloomes. Kohustusliku lugemisvara hulka kuuluva luuleteose analüüsimise käigus leitakse tekstist erinevad luulele omased tunnused.

15) Võimalusel minnakse õpilastega kinno või teatrisse, mille sisu kirjanduse tundides võrreldakse kirjandusteosega. Lisaks käiakse võimalusel aktiivõppeprogrammides (näiteks Elektriteatris, Vanemuises).

16) Ainetundide raames saavad õpilased ennast loominguks väljendada ja oma loomingu teistega jagada. Õpilased saavad osaleda kooli omaloomingupäeva konkursil. Lisaks toetab õpitulemuse saavutamist lõimingu projekt "Teater".

17) Õpilane tunneb erinevaid veebipõhiseid andmebaase ja keskkondi, kust infot leida. Tundides tutvustatakse erinevate tekstide vormistuse nõudeid ning seeläbi väärtustatakse korrektset kirjakeelt.

18) Tundides arendatakse suhtluspädevust erinevate koostööd nõudvate harjutuste kaudu. Õpilasi julgustatakse oma arvamust avaldama.

19) Õpilastel on tunnis võimalus koostada slaidiettekanne ja tutvustada loetud raamatuid või kultuurikogemust.

20) Tundides jagatakse nippe, kuidas teksti ilmekalt esitada ja teksti pähe õppida. Õpilastel on võimalus osaleda traditsioonilisel Vello Saage luulevõistlusel.

21) Õpilastega analüüsitakse teoseid esialgu üheskoos, seejärel suunatakse iseseisvale tööle. Mudeldamise võimalus, sh näidislahendused väikerühmadele või tuge vajavatele õpilastele.

Soovituslik kirjandus	
<p>Luulekogu (soovituslikud autorid: Merilaas, Kaplinski, Suuman, Rummo, Liiv, Kareva, Suits, Under). Saint-Exupery "Väike prints" või Coelho "Alkeemik". Näidend (näiteks Kivirähki "Kalevipoeg"). Ühiskonnakriitiline proosateos (näiteks Salingeri "Kuristik rukkis", Goldingu "Kärbeste jumal", Orwelli "Loomade farm" jne). P. Pullman "Kuldne kompass". R. Reinaus "Must vares", "Verikambi", "Vaevatud". M. Laurik "Mina olen surm". S. Collins „Näljamängud“. S. King "Lemmikloomasurnuaiad".</p>	
Põhimõisted	
<p>Memuaar, elulugu ehk biograafia, intervjuu, kronoloogia, päevik, huumor, pilalugu, süžee, jutustaja, tegelased, peategelane, aegruum, ainstik, probleemistik, kiri, epiteet, vabavärsiline luule, stroof, värss, reportaaž, vaatepunkt, draamatika, vaatus, stseen, dialoog, argumentatsioon, maailmapilt, folkloor, poploor, keerdküsimused, mõistatused, vanasõna, aforism, kõnekäänd, almanahh, keelemäng, naljaluule, sürrealism, palindroom, limerik, metafoor, reisikiri, seiklusromaan, kirjeldamine, muistend, fantaasiakirjandus, fakt, arvamus.</p>	
Digipädevused	
<ul style="list-style-type: none"> • Andmete, info ja digisisu otsing, sirvimine ja filtreerimine: tunneb erinevaid veebipõhiseid andmebaase ja keskkondi, kust infot leida. • Koostöö digikeskkonnas: loob vajadusepõhise koostöögrupi sobivas veebikeskkonnas; loob erinevat digisisu (vaata punkt 3.1 ja 3.2) koostöös; annab kaasõppijate loodud digisisule tagasisidet. • Andmete, info ja digisisu hindamine: neid allikaid analüüsidest eristab fakti ja arvamust, olulist ebaolulisest. 	
Seos lõiminguplaanidega (pealkiri ja hüperlink)	Praktilised tööd
<ul style="list-style-type: none"> • "Teater": https://docs.google.com/document/d/1n0MoZNMGychai46u5S3YCjH0-if7w7ii/edit 	<ul style="list-style-type: none"> • Koostöiselt kirjutatakse näidend, mis lavastatakse ja seejärel toimub esietendus aulas.
Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud	
<p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) süvendab oma arusaama kirjandusest kui kultuuri- ja kunstinähtusest, selle rollist identiteedi kujundamisel ja ühiskonna mõtestamisel, tunneb ning väärtustab rahvuskultuuri traditsioone ja pärimust; 2) arendab oma loovvõimeid, jutustamis- ja esitamisoskust, kirjutab eakohasel tasemel ja keeleliselt korrektseid kirjeldavas, jutustavas ja arutlevas laadis ning eri žanrites tekste, väljendab ja põhjendab oma arvamust nii suuliselt kui ka kirjalikult; 3) leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid; 4) õpib mitmekülgsemalt ja sügavamalt tundma ilukirjandusteose poeetikat, analüüsib teose süžeed, tegelasi ja olustikku, märkab kompositsiooni erijooni ning arutleb käsitletud probleemide ja väärtuste üle, tõlgendab kujundlikku keelt ja rikastab oma sõnavara; 5) loeb, analüüsib, tõlgendab ja mõistab nii eakohast noortekirjandust kui ka eri žanrites eesti ja maailmakirjanduse klassikat, loeb luule-, proosa- ja draamatekste, arendab oma lugemisoskusi; 6) rikastab lugedes oma mõtlemis- ja väljendusoskust, täiendab enda kultuuri- ja kirjandusteadmisi, kujundab esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi. 	